

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
OFISI YA RAIS,
TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA

MTIHANI WA MAJATIBIO KIDATO CHA PILI
021 KISWAHILI

MUDA: SAA 2:30

Maelekezo

1. Karatasi hii ina sehemu A, B, na C zenye jumla ya maswali kumi (10).
2. Jibu maswali yote katika sehemu A na B na swali moja kutoka sehemu C.
3. Sehemu A na C zina alama **15 kila moja na** sehemu B ina alama 70
4. Zingatia maelezo ya **kila sehemu** na ya **kila swali**.
5. Majibu yote yaandikwe kwenye nafasi ulizopewa.
6. Simu za mkononi na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** katika chumba cha mtihani.
7. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

KWA MATUMIZI YA MTAHINI		
NAMBA YA SWALI	ALAMA	SAINI YA MTAHINI
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
JUMLA		

SEHEMU A (Alama 15)

Jibu maswali yote katika sehemu hii

1. Chagua herufi ya jibu sahihi katika vipengele (i) hadi (x) kisha andika herufi ya jibu hilo katika karatasi ya kujibia.
 - i. Ipi ni dhima kuu ya lugha kati ya hizi zifuatazo?
 - A. Kufanikisha upashanaji habari
 - B. Kuhimiza shughuli za Maendeleo
 - C. Kufundishia ngazi mbalimbali za elimu
 - D. Kuhifadhi utamaduni wa jamii.
 - ii. Tungo ifuatayo huweza kueleweka kwa namna tofauti baina ya watumiaji wa lugha. Ni nini kina choweza kupelekea hali hiyo katika tungo hiyo? “Mimi nimetumwa na Seypalm.”
 - A. Neno lenyewe kuwa na maana zaidi ya moja.
 - B. Matumizi ya kiambishi cha utendea na kihusishi “na’
 - C. Kutozingatia alama ya uandishi
 - D. Kutoelewana baina ya chanzo na kikomo.
 - iii. Upi ni uchanganuzi wa mofu za neno anacheza?
 - A. A-na-che-za
 - B. Ana-che-za
 - C. A-na-chez-a
 - D. A-n-a-ch-e-z-a
 - iv. Sauti zinazotamkwa kwa kuzuiazuia hewa hujulikana kama nini?
 - A. Silabi
 - B. Visawe
 - C. Irabu
 - D. Konsonanti
 - iv. Lugha inajengwa na mambo makuu manne ambayo ni
 - A. Sauti, silabi, neno na sentensi.
 - B. Sarufi, neno, sauti, sentensi
 - C. Lugha, lafudhi, kiimbo na mkazo
 - D. Shada, silabi, neno na sentensi.
 - vi. Miongoni mwa mambo ambayo mtumiaji wa lugha anapaswa kuyafahamu ni visawe vya maneno. Je, kisawe cha neno friji ni.....
 - A. Kitunzabaridi
 - B. Jokovu
 - C. Kipimabaridi
 - D. Tanuru
 - vii. Namba za vipueo juu ya vidahizo katika kamusi hutumika kwa ajili ya nini?
 - A. Visawe
 - B. Matamshi tofauti ya vidahizo.
 - C. Vitawe/Homonimu
 - D. Uelekezi wa vitenzi
 - viii. Kitu kinachofanya neno barabara liweze kueleweka kama njia na kama sawasawa ni.....
 - A. Kiimbo
 - B. Matamshi
 - C. Lafudhi
 - D. Mkazo/Shada.

- ix. Dunia ni uwanja wa fujo kila mtu ana vurugu zake. Methali hii ina maana gani katika jamii?
- Duniani kuna mambo mengi.
 - Duniani kuna mema tu.
 - Duniani kuna wabaya tu
 - Duniani kuna wema na waovu.
- x. Kategoria za maneno ni mada ambazo humjenga mtumiaji wa lugha katika misingi ya kisarufi iletayo ubobevu wa kuzungumza na kuandika vizuri. Je maneno *kuku,nyau na pikipiki* yameundwa kwa njia gani miongoni mwa njia zifuatazo?
- Kukopa
 - Kuiga sauti
 - Kutafsiri
 - Kubadili mpangilio wa vitamkwa.

i.	ii.	iii.	iv.	v.	vi.	vii.	viii.	ix.	x.

2. Oanisha maelezo yaliyo katika orodha A na dhana husika katika Orodha B. kisha andika herufi husika katika sehemu ya majibu.

ORODHA A		ORODHA B
i.	Kamusi Wahidiya	A. Kidahizo, matamshi yake, aina yake, asili yake pamoja na taarifa zingine. B. Neno lililo katika kamusi kwa ajili ya kutolewa taarifa. C. Kamusi ya kiswahili-kiingereza - kiarabu. D. Kamusi ya Kiswahili- kiingereza. E. Kamusi ya Kiswahili sanifu. F. Matini ya kamusi G. Utangulizi wa kamusi H. Sherehe ya kamusi. I. Vifupisho na alama mbalimbali J. Lugha kienzo.
ii.	Kamusi Thaniya	
iii.	Kamusi Mahuluti	
iv.	Kidahizo	
v.	Kitomeo	

ORODHA A	i.	ii.	iii.	iv.	v.
ORODHA B					

SEHEMU B (Alama 70)
Jibu maswali yote

3. Soma habari ifuatayo kisha jibu maswali yanayofuata:

“Mimi ni Bwana Neno kutoka katika familia ya Mzee Lugha ninayejitokeza kwa umbo la silabi moja au zaidi huku nikiwa nimebeba maana. Mimi nimezaliwa pamoja na ndugu zangu watatu ambao ni Sauti, Silabi na Sentensi.

“Katika maisha yangu nimejaaliwa watoto nane ambao kila mmoja nimemgawia jukumu lake maalum. Kifungua mimba wangu anaitwa Nomino naye nimempa jukumu la kutoa utambulisho kwa kutaja majina mbalimbali. Wa pili anaitwa Kiwakilishi naye jukumu nililompatia ni kufanya majukumu ya kaka yake Nomino endapo hatakwepo.

“Wa tatu anaitwa Kivumishi naye wajibu wake ni kuhakikisha nduguze Nomino na Kiwakilishi wanaelezwa wasifu wao vizuri. Wa nne anaitwa Kitenzi, mwenye jukumu la kubainisha matendo mbalimbali yafanywayo na viumbe.

“Wa tano nimempa jina la Kielezi ambaye kazi yake ni kumtolea maelezo nduguye kitenzi juu ya namna afanyavyo kazi, muda afanyao kazi, mahali anapoifanyia kazi hiyo pamoja na idadi na kiwango chake cha ufanyaji wa mambo yake. Wakati mwingine huwa anamfafanua Kivumishi au ajinafafanua yeye mwenyewe.

“Wa sita nimemwita Kiunganishi aliye na jukumu la kuzileta pamoja tungo mbalimbali zenye uzito sawa ili zionekane kama tungo moja. Mwanangu wa Saba ni Kihisishi. Huyu husaidia watu kuelezea hisia zao kutokana na mapito yao kama vile furaha, huzuni, mshangao, mshtuko n.k. Mara nyingi utamsikia Wewee! Jamani!, Kumbe!, Mungu wangu! na mengine mengi.

“Kitindamimba ama ukipenda mwrite mziwanda, nimembatiza jina la Kihusishi ambaye nimempa jukumu la kujenga uhusiano mzuri baina ya ndugu zake wote pale wanaposhindwa kukaa vizuri wawapo pamoja, hususani wawapo nyumbani kwa baba yao mdogo aliyejaaliwa umbo kubwa aitwaye Sentensi.

“Waunganapo wanangu hao hujiona niliyetosheka kwa kuwa ndugu yangu aitwaye sentensi ndipo hupatikana. Pia kuna wakati mwingine watoto hawa huweza kubadilisha majukumu pale inapobidi. kwa mfano, Nomino na kiwakilishi huweza kufanya majukumu ya kivumishi. Kitenzi huweza kugawanyika katika majukumu ya kushirikisha au kujisaidia chenyewe, kadhalika kiunganishi huweza kufanya kazi ya kuleta uhusiano.

“Hiyo ndiyo familia yangu na hivi ndivyo ifanyavyo kazi.”

Alimalizia Mzee Neno, akasusha pumzi kisha akaumwagilia moyo wake kwa glasi ya maji baridi halafu akasindikizia na sharubati nzito baridi ya matunda mchanganyiko.

Maswali.

i. Bainisha kichwa cha habari uliyosoma kwa maneno yasiyozidi mtano na yasiyopungua matatu..

.....

ii. Bainisha majina ya watoto waliotajwa katika habari uliyoisoma.

- (a).....
- (b).....
- (c).....
- (d).....
- (e).....
- (f).....
- (g).....
- (h).....

iii. Teua watoto watano kati ya waliotajwa kwenye habari hiyo kisha eleza faida ya kila mmoja kwa watumiaji wa lugha.

- (a).....
- (b).....
- (c).....
- (d).....
- (e).....

4. Fafanua dhana zifuatazo kama ulivyojifunza katika mada za sarufi.

- i. Sarufi.....
.....
.....
.....
- ii. Mofu.....
.....
.....
.....
- iii. Mofimu.....
.....
.....
.....
- iv. Alomofu.....
.....
.....
.....
- v. Mzizi
.....
.....
.....
.....

5. Bainisha maana mbili zinazoweza kupatikana katika tungo zifuatazo.

- i. Baba aliniandikia barua
 - (a).....
 - (b).....
- ii. Mimi na Anna tulikwenda nyumbani kwao
 - (a).....
 - (b)
- iii. Mama Mwajuma amefika.
 - (a).....
 - (b).....
- iv. Naomi ametumwa na kiranja.
 - (a).....
 - (b).....
- v. Mkimbilie mgeni.

- (a).....
 (b).....

6. Tumia muundo ufuatao kutengeneza sentensi.

- i. N+V+t+V+E

 ii. E+TS+T+E

 iii. H+N+V+T+E

 iv. Hs+N+V+T+E

 v. W+V+Ts+T+E

7. Mofu moja huweza kuwa na majukumu lukuki. Thibitisha kauli hiyo kwa kubainisha kwa mifano majukumu matano ya kisarufi ya mofu **ki**.

- i.
 ii.
 iii.
 iv.
 v.

8. Wahusika wana umuhimu gani katika kazi za fasihi? Toa jibu lako kwa hoja tano.

- i.

 ii.

 iii.

 iv.

 v.

9. Kila methali ina inayoshabihiana nayo na inayokinzana nayo. Kwa kuzingatia maana zake, bainisha methali zinazoshabihiana na kila moja.

- i. Aisifiaye mvua, jua imemnyea

 ii. Kawia ufike.

- v. Jifya moja haliinjiki chungu.

Jibu swali la kumi

- ## Ukurasa wa 7

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....